

Вапнярчук Б. В.

аспірант

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

e-mail: b.varnyarchuk1998@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3919-3933

ЩОДО ОПЛАТИ ПРАЦІ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні як ніколи особливо відчутно спостерігається тенденція негативних кількісних та якісних змін науково кадрового потенціалу, яка значною мірою обумовлена скороченням бюджетного фінансування фундаментальних досліджень, відсутністю попиту на прикладні дослідження й розробки з боку підприємств, які самі нині знаходяться в складному становищі. Відтак наукову сферу стали полишати найбільш активні, творчі наукові співробітники. І тому наразі одним із пріоритетних напрямків наукової політики повинно стати вироблення, прийняття та реалізація рішень, спрямованих на збереження і розвиток кадрового потенціалу науки, забезпечення його життєдіяльності, встановлення порядку і процедур, що визначають найбільш ефективне використання людських ресурсів [1]. І головним фактором звичайно ж виступає гідна справедлива оплата праці науковців. Адже рівень оплати праці фахівців вищої кваліфікаційної категорії в бюджетній сфері, зокрема наукових працівників, не відповідає критеріям гідної та справедливої оцінки рівня їх освіти й досвіду.

Незважаючи на тривале реформування в Україні оплати праці працівників бюджетної сфери (охорона здоров'я, освіта, наука, культура і т.д.), ситуація так і залишається критичною. Серед головних недоліків оплати праці слід назвати: низькі ставки й оклади, незначна міжпосадова диференціація заробітної плати, неоднакове оцінювання результатів праці, тощо. Усе це призводить до відтоку наукових кадрів в інші сфери економічної діяльності або ж взагалі за межі країни. І якщо спочатку масово

від'їжджали наукові співробітники найвищої кваліфікації, то нині залишає країну й перспективна молодь. Як зазначає Г. Монастирська, основними проблемами у сфері оплати праці науковців (на прикладі співробітників наукових установ НАН України) є: надзвичайно низький рівень заробітних плат, причому низький не лише у світовому, а й у вітчизняному вимірі; безсистемний характер конструкції схем посадових окладів; компресія схем посадових окладів і, як наслідок, посилення «зрівнялівки»; відсутність мотивації для молоді займатися науковою діяльністю; нерівність в оплаті праці за різними ознаками: величезна диференціація заробітків не тільки в різних наукових установах, а й усередині цих установ; невпорядкованість застосування стимулюючих виплат; відсутність чіткого зв'язку заробітної плати науковця з результатами його праці; непрозорість системи оплати праці в більшості наукових установ, яка є підґрунтям для численних домислів про необ'єктивність політики оплати праці [2, с. 57].

Сьогодні війна проти російського агресора додала ще низку нових викликів. Це і скорочення фінансування наукової сфери, і руйнування дослідницької інфраструктури, і виїзд за межі країни наукових співробітників. Водночас визначальним для розвитку наукової сфери все ж таки залишається подолання зазначених вище проблем, які сформувалися досить давно і лише загострилися після початку повномасштабного вторгнення. Виклики післявоєнного відновлення та виклики, пов'язаних з курсом на членство України в ЄС вимагають системного перегляду державної політики у сфері наукових досліджень, розробок та інновацій. Реформа наукової сфери має стати однією з основних складових загальної реформи економіки та суспільної сфери країни, при цьому ключове значення має збереження і розвиток наукового потенціалу, підтримка їх на високому рівні, збільшення інвестицій у науку.

На жаль, у цьому напрямку, поки що нічого не відбувається, навіть не виконуються законодавчі приписи, передбачені ст. 36 Закону України «Про

наукову і науково-технічну діяльність» [3], яка закріплює, що «оплата праці наукового працівника повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для його ефективної самостійної творчої діяльності, підвищення престижності професії наукового працівника, стимулювати залучення талановитої молоді до наукової і науково-технічної діяльності та підвищення кваліфікації наукових працівників. Держава гарантує встановлення ставок (окладів) науковим працівникам державних наукових установ (закладів вищої освіти), виходячи з розрахунку посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні не нижче одинадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено законом на 1 січня 2020 року».

І щоб подолати вказані проблеми необхідним є встановлення дієвих механізмів у системі оплати праці, які мають забезпечувати соціальну й економічну справедливість у трудових правовідносинах. Тобто справедливі й сприятливі умови праці та справедливу й задовільну винагороду за неї, а також гідне існування наукових працівників та членів їх сім'ї. Відтак пріоритетними напрямками наукової політики повинно бути вироблення, прийняття та реалізація рішень, спрямованих на збереження і розвиток кадрового потенціалу науки, забезпечення його життєдіяльності, встановлення порядку і процедур, що визначають найбільш ефективне використання людських ресурсів. Оскільки політика низької заробітної плати, зокрема в науковій сфері веде до пошуку працівниками роботи в інших видах економічної діяльності з вищим рівнем оплати праці та міграції за кордон.

Якщо ж і надалі не будуть прийняті відповідні заходи, то продовжиться трудова міграція працівників з України, і передусім – «витік мізків», від'їзд висококваліфікованих фахівців, які створюватимуть і впроваджуватимуть інновації, але вже не для української економіки, а для забезпечення конкурентоспроможних ринків інших країн. При цьому наука

й освіта мають іти пліч-о-пліч, а наша система освіти орієнтуватися на найновіші наукові результати, винаходи та відкриття, використовувати їх в освітньому процесі. Інтеграція освіти з наукою має відбуватися ще з початкової школи, а природнича освіта та стимулювання до дослідницької діяльності впродовж усієї освітньої траєкторії. Оскільки, освіта – це ключ до успіху кожної нації, основа прогресу та розвитку, фундамент майбутнього. Як зазначає Оксен Лісовий, «ми побудуємо систему освіти і науки, яка розвиватиметься з нашою країною і розвиватиме її» [4].

Список використаних джерел:

1. Попович О. С., Костриця О. П. Прогнозні оцінки еволюції вікової структури і чисельності дослідників в Україні в найближче десятиріччя. *Наука та наукознавство*. 2017. №1. С. 48–59.
2. Монастирська Г. В. Система оплати праці в НАН України: стратегія і особливості реформування. *Вісник Національної академії наук України*. 2019. № 10. С. 51–62.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.
4. Візія майбутнього освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/viziya>

Василенко С. М.

студентка 4 курсу

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЇ

Право власності є одним з основних та фундаментальних прав людини, що призводить до постійного пильного законодавчого регулювання та охорони з боку держави. Проте, розгорнутий збройний конфлікт на території нашої держави, «приніс» за собою тимчасову окупацію частини українських територій, і одночасно викликав чимало питань та протиріч у громадян, чиє майно лишилося «по ту сторону». Найголовнішим з яких було